

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ В ЇХ ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ

Наукова школа «Слов'янські мови в їх історичному розвитку» діяла під керівництвом доктора філологічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки В.А. Чабаненка на кафедрі загального та слов'янського мовознавства, яка діяла в Запорізькому національному університеті з 1985 до 2014 року.

Ще у студентські роки, а потім, коли збирав діалектні матеріали для написання дисертації, В.А.Чабаненко долучився і прислухався не лише до говіркового мовлення, але й до історичної пам'яті народу про хоробрих козаків, оборонців, славних лицарів землі української, про їхню боротьбу за волю рідної Батьківщини. Старанно записував діалектні слова, фрази, пісні, народні прислів'я, приказки, перекази та легенди – це й послугувало в майбутньому створенню наукової школи В.А. Чабаненка.

У руслі проблематики наукової школи «Слов'янські мови в їх історичному розвитку» діяла аспірантура за спеціальністю «Українська мова», яку закінчили більше 20 аспірантів. У 1998 році була відкрита спеціалізована вчена рада із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності «Українська мова» і «українська література», яку очолював доктор філологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки В.А. Чабаненко. Більшість аспірантів наукової школи захистили свої дисертації в спеціалізованій вченій раді ЗНУ.

Крім того діяв осередок вивчення української діаспори, видавався «Вісник Запорізького осередку вивчення української діаспори» (вийшло 10 випусків).

КЕРІВНИК

Народився вчений 12 вересня 1937 року в селі Єлизаветівці Балківської сільради Василівського району Дніпропетровської (нині Запорізької) області в трудовій селянській родині.

Чабаненко В.А. закінчив у 1954 році Кушугумську середню школу Комишуваського району Запорізької області і цього ж року став студентом філологічного факультету Запорізького державного педагогічного інституту, який з відзнакою закінчив у 1959 році за фахом «учитель української мови та літератури і німецької мови». Після закінчення інституту В. Чабаненко вчителює, служить у лавах Радянської армії, вступає до аспірантури при кафедрі української мови Запорізького державного педагогічного інституту. Пройшов складних шлях від студента до доктора наук. З 1965 року працював у цьому інституті (з 1985 року – Запорізькому університеті) спочатку асистентом, потім старшим викладачем (з 1966 р.), доцентом (з 1972 р.), професором (з 1987 р.) У 1984 році В. Чабаненко захистив докторську дисертацію. З 1985 до 1996 рр. обіймав посаду декана філологічного факультету, кафедри загального мовознавства, яку очолював з 1984 року.

Учений здійснював велику громадську роботу. У 1989-1991 рр. очолював Запорізьку обласну організацію Товариства української мови імені Т. Шевченка, у 1993-1996 роках – обласну організацію Конгресу української інтелігенції, з 1989 до 1991 – обласну «Просвіту». 1996 р. Присуджено премію Українського Товариства охорони пам'яток історії та культури ім. П.Чубинського. 1999 р. Прийнятий до Національної Спілки письменників України. Присуджено премію Запорізького обласного Фонду культури ім. Я.Новицького. 2000 р. Нагороджений медаллю Всеукраїнського товариства „Просвіта” ім. Т. Шевченка „Будівничий України”. 2002 р. присвоєне почесне звання „Заслужений діяч науки і техніки України”. 2005 р. Обраний академіком АН Вищої школи України. 2006 р. Нагороджений Грамотою Верховної Ради України. 2007 р. Нагороджений орденом "За заслуги" третього ступеня на честь 16-ї річниці незалежності України.

ПРЕДСТАВНИКИ

Представниками наукової школи «Слов'янські мови в їх історичному розвитку» є викладачі Запорізького національного університету та вишів Запоріжжя, Мелітополя, Бердянська, Херсона :

Журавльова Н.М., кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального та слов'янського мовознавства ЗНУ (до 2014 р.)

Кучеренко Л.І., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ЗНУ.

Денисенко Л.П., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ЗНУ.

Бойко Л.П., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ЗНУ.

Ліпкевич І.Г., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ЗНУ.

Ільченко І.І., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ЗНУ.

Кравченко Ю.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ЗНУ.

Грозовська Н.А., кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства ЗНУ.

Романюк Н.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри видавничої справи та редагування ЗНУ.

Плеханова Т.М. кандидат філологічних наук, доцент кафедри видавничої справи та редагування ЗНУ.

Пачева В.М. кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького.

Шапошникова І.В кандидат філологічних наук, професор кафедри української мови Херсонського державного педагогічного університету та багато інших.

НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основними напрямками наукової школи «Слов'янські мови в їх історичному розвитку» були:

1. Проблеми лінгвостилістики, соціолінгвістики та основи мовної експресії, мовотворчості українських поетів: лінгвостилістика творення образу України в українській поезії другої половини ХХ століття; семантична структура та лінгвостилістичні можливості назв руху в сучасній українській мові; лінгвостилістика української поезії для дітей; мова сучасної української реклами: соціолінгвістичні та психологічні аспекти; мовотворчість поетів-«неокласиків» та її роль у збагаченні виражально-зображальних засобів української мови; Синтаксичні міні-структури в системі виражально-зображальних засобів сучасної української літературної мови; експресивний потенціал засобів вторинної номінації в мові новітньої української публіцистики; естетика мовотворчості поетів – шестидесятників; концептосистема природних реалій Нижньої Наддніпрянщини та її вираження в мові місцевих поетів.

2. Проблеми української діалектології (говірки Нижньої Наддніпрянщини): рибальська лексика; фонетичні і словотворчі варіанти слова; говірки Запорізького Надазов'я; фразеологія Верхньонаддністрянських говірок нижньої течії річки Бистриці ;

3. Історії й актуальні питання сучасної української мови, саме комбіновані варіанти слова в українській мові; торговельна лексика Запорозького ужитку; термінологія весільного обряду; назви доріг в українській мові; лексико-семантична та словотвірна структура української термінології садівництва

4. Питання ономастики Нижньої Наддніпрянщини: антропонімія Нижньої Наддніпрянщини (надвеликолузький регіон); гідронімія колишнього Великого Лугу Запорозького.

ОСНОВНІ ЗДОБУТКИ

Основні здобутки наукової школи «Слов'янські мови в їх історичному розвитку» представлені в монографіях, лексикографічних працях, кандидатських дисертаціях, наукових статтях у ахових виданнях, крім того до серії «Пам'ятки мовної культури Нижньої Наддніпрянщини», яка виходила у рамках наукової школи вийшли книги: «Сестра орлів. Легенди та перекази», «Мудре слово. Прислів'я та приказки в говірках Нижньої Наддніпрянщини», «Гартоване слово. Постійні порівняння в говірках Нижньої Наддніпрянщини», «Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини», «Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини»; історико-топонімічні словники «Великий Луг Запорозький», «Порожистий Дніпро», «Прізвиська Нижньої Наддніпрянщини».

Монографія «Основи мовної експресії», «Стилістика експресивних засобів української мови».

Під керівництвом професора В.А. Чабаненка захищено 21 кандидатську дисертацію:

1. Кучеренко Л.І. Комбіновані варіанти слова в українській мові (1988).
2. Ліпкевич І.Г. Рибальська лексика в українських говірках Нижньої Наддніпрянщини (1993)
3. Денисенко Л.П. Фонетичні і словотворчі варіанти слова в говірках Нижньої Наддніпрянщини (1995).
4. Бойко Л.П. Торговельна лексика Запорозького ужитку (1997).
5. Грозовська Н.А. Термінологія весільного обряду Середньонаддніпрянського регіону (1998).
6. Сірик С.В. Назви доріг в українській мові (1998).
7. Шапошникова І.В. Лінгвостилістика творення образу України в українській поезії другої половини ХХ століття (1998).
8. Плеханова Т.М. Семантична структура та лінгвостилістичні можливості назв руху в сучасній українській мові (1999).
9. Пачева В. М. Українські говірки Запорізького Надазов'я (2002).
10. Романюк Н.В. Фразеологія Верхньонаддністрянських говірок нижньої течії

річки Бистриці (2002).

11. Ільченко І.І. Антропонімія Нижньої Наддніпрянщини (надвеликолузький регіон) (2003).

12. Колесникова Н.В. Мова сучасної української реклами: соціолінгвістичні та психологічні аспекти (2004).

13. Костенко Л.М. Лексико-семантична та словотвірна структура української термінології садівництва (2005).

14. Атрошенко Г.І. Лінгвостилістика української поезії для дітей (2005).

15. Коваль О.В. Мовотворчість поетів-«неокласиків» та її роль у збагаченні виражально-зображальних засобів української мови (2006).

16. Копейцева Л.П. Синтаксичні міні-структури в системі виражально-зображальних засобів сучасної української літературної мови (2008).

17. Хавкіна О.М. Функціонально-семантичне поле параметричності в українській мові (2008).

18. Кравченко Ю.В. Гідронімія колишнього Великого Лугу Запорозького (2009).

19. Мінкова О.Ф. Експресивний потенціал засобів вторинної номінації в мові новітньої української публіцистики (2009).

20. Гапєєва І. М. Естетика мовотворчості поетів – шестидесятників (2010).

21. Юрченко О.В. Концептосистема природних реалій Нижньої Наддніпрянщини та її вираження в мові місцевих поетів (2011).

Наукові праці: «Січова скарбниця», збірники статей «Славістичні студії», «Моя Шевченкіана», «Моя Франкіана», «Моя Гончаріана», «Мій Богданович» «Нариси з козакознавства»; «Вибрані праці з мовознавства» та багато ін. Статті в українських енциклопедіях: «Українській радянській енциклопедії», «Українській літературній енциклопедії», «Шевченківському словнику», малій енциклопедії «Українське козацтво», енциклопедії «Українська мова». «Вісник Запорізького осередку вивчення української діаспори».

НАУКОВІ ЗВ'ЯЗКИ

Міжнародні наукові зв'язки наукової школи «Слов'янські мови в їх історичному розвитку».

Тісні наукові зв'язки були з Альбертським університетом м. Едмонтон (Канада) і особисто професором Альбертського університету Яром Славутичем. На кошти Яра Славутича було здійснено 10 випусків «Вісника Запорізького осередку вивчення української діаспори», в яких розглядалися питання літературознавства та мовознавства, художньої і наукової творчості видатних українців зарубіжжя та особливості функціонування української мови в зарубіжних країнах.

Ягеллонським університетом м. Краків (Польща).

Великотирновським університетом ім. братів Кирила та Мефодія м. Велико Тирново (Болгарія).

Пловдивський університетом ім. Паїсія Хілендарського м. Пловдив (Болгарія).

Люблянський університет м. Любляна (Словенія).

Тісно співпрацювала наукова школа з Інститутом української мови, Інститутом мовознавства АН України ім. О.О. Потебні, Київським національним педагогічним університетом ім. М. Драгоманова, Дніпропетровським національним університетом ім. Олеся Гончара, Мелітопольським державним педагогічним університетом ім. Богдана Хмельницького, Херсонським державним педагогічним університетом, Бердянським педагогічним державним університетом.